

صبر

خطبه اول

الحمد لله الذي وعد الصابرين أجرهم بغير حساب و جعل لهم العواقب الجميلة في هذه الدنيا ويوم المآب و أشهد أن لا إله إلا الله و وحده لا شريك له و الرحيم التواب و الكريم الودود الوهاب و أشهد أن محمدًا عبده ورسوله و الذي أنزل عليه الحكمة و فصل الخطاب و اللهم صل على محمد وآله و أصحابه صفوة الصفوة و لبّ الباب و سلّم تسليماً.

اما بعد:

ای کسانی که ایمان آورده اید تقوای الله را پیشه کنید و بدانید که صبر و بردباری از ایمان انسان است و جایگاه صبر در ایمان انسان همانند سر در بدن وی می باشد. پس هر که از نعمت صبر بی بهره ماند از یقین و ایمان نیز محروم می ماند.

توجه فراوان قرآن به صبر به خاطر ارزش دینی و اخلاقی آن است و صبر یک فضیلت اخلاقی ثانوی نیست و بلکه یک ضرورت است و ترقی و تعالی و تکامل آدمی جز در سایه ی آن امکان پذیر نیست. اگر صبر نباشد سعادت و خوشبختی فرد و جامعه هیچ کدام میسر نیست. بدون صبر نه دین پایدار است و نه دنیا. بنابراین صبر هم یک ضرورت دنیوی است و هم یک ضرورت دینی.

صبر و ظفر هر دو دوستان قدیمی اند و بر اثر صبر نوبت ظفر و پیروزی آید. جایگاه صبر در ادب فارسی معروف است و کلمات و جملات شایع در فارسی خود نشانه این اهمیت و جایگاه مهم است:

- صبر تلخ است ولی ثمره شیرین دارد.

- گر صبر کنی ز غوره حلوا سازی.

- هر که طاوس خواهد و جور هندوستان کشد.

بی شک اهل ایمان بیش تر در معرض آزارها و مصیبت ها و ناخوشی ها قرار می گیرند. بالطبع ضرورت صبر در این جا بیشتر خود را نشان می دهد.

زیان های مالی و جانی و از دست دادن عزیزان ... همه ی این ها لازمه اش تحمل و بردباری است. در طول تاریخ بندگان خاص الله و انبیاء و صالحان سخت مورد آزمون قرار گرفته اند. ابلیس در برابر آدم و نمرود در برابر ابراهیم و فرعون در برابر موسی و ابوجهل در برابر محمد و ... بنا بر این طبق سنت و حکمت الهی پس از انبیاء _علیهم السلام_ سایر مؤمنان نسبت به دیگر انسان ها بیش تر مورد آزمون سخت الله قرار می گیرند همانگونه که رسول گرامی اسلام می فرمایند: (أشد الناس بلاء الأنبياء ثم الأمثل فالأمثل).

مؤمنان نماز گزار و صبر درخشنده ترین خلق و خوی قرآنی است که در جای جای قرآن به نوعی مورد عنایت پروردگار واقع شده است. با توجه به آیات قرآنی می توان گفت والاترین و بالاترین درجه ی دینداری صبر است. و بزرگ ترین ویژگی اهل ایمان صبر است. و بندگان شایسته ی الله به هر کجا که رسیده اند در پرتو صبر بوده است. قرآن صبر را کلید هر نیکی و دروازه ی خوشبختی دنیا و آخرت دانسته است.

الله متعال اهل صبر را نوید و بشارت می دهد و می فرماید:

﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ ۗ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾﴾
(البقرة: ۱۵۵)

ترجمه: و یقیناً شما را با چیزی از قبیل ترس و گرسنگی و کاهش اموال و جانها و میوهها (محصولات و فرآوردهها و تجارت) می آزماییم و به شکیبایان مژده بده.

﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنكُمْ وَالصَّابِرِينَ... ﴿٣١﴾﴾ (محمد: ۳۱)

ترجمه: و حتماً شما را می آزماییم تا مجاهدان و شکیبایان از شما را شناسایی کنیم.

صبر یکی از مهمترین اسباب رستگاری انسان است. الله متعال در این رابطه می فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَصْبِرُوا وَاصْبِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٠﴾﴾ (آل عمران: ۲۰۰)

ترجمه: «ای کسانی که ایمان آوردهاید بردباری پیشه کنید و پایداری ورزید و محنت کشید و برای جهاد آماده باشید و تقوای الله داشته باشید باشد که رستگار شوید».

الله سبحان پاداش صابران را لامتناهی قرار داده است و آنجا که می فرماید:

﴿إِنَّمَا فِي الصَّابِرِينَ أَجْرٌ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾﴾ (الزمر: ۱۰)

ترجمه: «در حقیقت بردباران پاداششان بی شمار و به تمام داده می شود».

الله متعال امامت و رهبری در دین را به صبر و ایسته ساخته است و در این باره می فرماید: ﴿وَجَعَلْنَا

مِنْهُمْ أَيْمَةً يَهْتَدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾﴾ (السجدة: ۲۴)

ترجمه: و چون صبر و شکیبایی کردند و به آیات ما یقین داشتند برخی از آنان را پیشوایانی قرار دادیم که به فرمان ما [مردم را] هدایت می کردند.

علما و دانشمندان اسلامی از دیرباز گفته اند که: (بالصبر والیقین تنال الإمامة في الدين) یعنی امامت و پیشوایی دینی با بردباری و یقین قطعی بدست خواهد آمد.

الله سبحان به ما میگوید که اگر همراه با صبر تقوای الله را پیشه نمایید هرگز مکر و کید دشمنان

به شما آسیب نخواهد رساند و آنجا که می فرماید: ﴿إِن تَمَسَّكُمْ حَسَنَةٌ سَوَّاهُمْ وَإِنْ تُصِبْكُمْ

سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تَصِيبُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾﴾

(آل عمران: ۱۲۰)

ترجمه: اگر به شما خوشی رسد آنان را بدحال می کند و اگر به شما گزند رسد بدان شاد

می شوند و اگر صبر کنید و پرهیزگاری نمایید نیرنگشان هیچ زیانی به شما نمی رسد یقیناً الله به آنچه می کند احاطه دارد.

برادران گرامی مشاهده کردیم که الله متعال چگونه ما را بر صبر و بردباری تشویق نموده و چه

پادشاهی را برای صابران قراردادده است. حال بنگریم که علما و دانشمندان این صبر را چگونه

تعریف و تفسیر نموده اند. در مصباح منیر و واژهی (الصبر) به معنی نگه داشتن خویشتن از دل نگرانی

آمده است اما کلمه صبر در اصطلاح یعنی: حفظ نفس خویش از بی تاب و کنترل زبان از شکوه

وناشکری و محافظت اعضای دیگر بدن از اعمالی مانند: برسر و صورت زدن و گریبان دریدن و تصنع در گریه وزاری. و در جایی دیگر آمده است که صبر به معنای "ایستادگی در هنگام ابتلا و مصیبت همراه با حسن ادب" است.

دیگری صبر را اینگونه تعریف نموده است که صبر به معنای "بی نیازی در بلا و مصیبت بدون اظهار گله و شکایت" است. و به طور کلی دو نوع شکوه یا شکایت وجود دارد. یکی اینکه انسان به سوی الله متعال ناله و شکوه نماید که این نوع با صبر هیچگونه مغایرتی ندارد همانند قول پیامبر یعقوب هنگامی که فرمود: ﴿إِنَّمَا أَشْكُوا بِنِيِّ وَحْزَنِي إِلَى اللَّهِ وَاعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ ﴿٨٦﴾

(یوسف: ۸۶)

گفت من شکایت غم و اندوه خود را پیش الله می برم و از [لطف و عنایت] پروردگار چیزی می دانم که شما نمی دانید.

با وجود اینکه در جای دیگر ایشان فرموده بودند: "فصبر جمیل". یکی دیگر از انواع شکوه و گله و شکایت انسان مبتلا از قضا و قدر الهی و بلا و مصیبت است که این نوع حرام و ناجایز می باشد. اما اگر شخصی بخواهد بیماری و یا ابتلا و مصیبت خود را نزد دیگری تنها بعنوان خبر و اطلاع (و بدون گله و شکایت از الله و قضا و قدر) بیان نماید منافاتی با صبر نداشته و جایز می باشد.

عزیزان نماز گزار علما و دانشمندان اسلامی از سلف تا خلف کتابهای زیادی را در مورد صبر و اهمیت و انواع آن نوشته اند که بنده نیز از دست آوردهای آنها استفاده نموده و برای شما برادران گرامی بیان میدارم.

به طور کلی علما صبر را به سه دسته تقسیم نموده اند. یکی از آن‌ها صبر برای انجام طاعات و عبادات است و علت وجود این نوع صبر این است که نفس انسان ذاتاً از بندگی و بنده بودن گریز دارد و به سوی آزادی بی قید و بند تمایل دارد و لذا بنده برای به جا آوردن عبادت نیازمند به صبر است. برخی عبادت‌ها مثل نماز و انسان به خاطر کسالت و تنبلی از آن خوشش نمی آید و برخی مثل زکات به خاطر بخیلی و برخی هم به خاطر هر دو (بخیلی و تنبلی) از آن ناخوشایند است و همانند حج و جهاد در راه الله.

به طور کلی مؤمن برای فرمان‌بری از الله متعال در سه مرحله به صبر نیاز دارد که خود این صبر کلیدی است برای اخلاص شخص در آن عبادت:

۱. در حالتی که قصد عبادت دارد. صبر در این مرحله پشتوانه‌ی این است که بنده نیتش را پاک گرداند و با اخلاص تمام عبادت را شروع کند و نگذارد خودنمایی و ریا آن را بیالاید.
۲. مرحله‌ی دوم در زمان انجام دادن عبادت و در حالتی که مشغول به عبادت شده است. در هنگام عبادت لحظه‌ای از الله متعال غافل نگردد و از انجام دادن آداب و سنت‌های عبادت تنبلی نکند؛ یعنی تا وقتی که از عبادت فارغ نشده است به وسیله‌ی صبر از عواملی که باعث سستی و کاهلی می‌شوند خود را نگه دارد.

۳. مرحله‌ی سوم و پس از پایان پذیرفتن عبادت. حالت سوم یعنی فراغت از عمل. در این جا صبر این است که به خاطر جلوگیری از ریا و خودنمایی از اظهار و افشای عبادت و از هر چیزی که عمل او را باطل و تباه می‌کند خویشتن‌داری کند. کسی که بعد از صدقه دادن صبر پیشه نکرد و منت گذاشت و آزار رساند و یا آنرا برای دیگران بازگو نمود و آن خیر را باطل کرده است.

دومین نوع از صبر و صبر در مقابل مصیبت است و مانند مرگ دوستان و نابودی ثروت و نابینایی و از بین رفتن سلامتی و مصیبت‌های دیگر. صبر بر این گونه مسایلی بالاترین مقام صبر است و زیرا پشتوانه‌ی این صبر یقین است. پیامبر اسلام فرموده‌اند: (مَنْ يُرِدْ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُصَبِّ مِنْهُ): «رواه البخاری» «کسی که الله به او اراده‌ی خیر کند و او را به سختی می‌آزماید». صبر در برابر مردم آزاری نیز جزء این نوع صبر بشمار میرود.

سومین نوع از انواع صبر و صبر در مقابل معصیت است که مانع از ارتکاب معصیت می‌شود.

اما ابن قیم معتقد است که صبر از معصیت از سبب‌های متعددی نشأت می‌گیرد:

۱. آگاهی انسان به زشت و پست بودن گناه و معصیت
۲. شرم از الله متعال
۳. ارج نهادن به نعمت‌ها و احسان الله متعال بر خویش
۴. ترس از الله و بیم از عقوبت او
۵. محبت و عشق به الله متعال (و این از مهم‌ترین اسباب است).
۶. شرافت و پاکی و فضیلت نفس
۷. شناخت کامل به سرانجام بد گناه کار و زشتی پی‌آمد آن
۸. کاستن از آرزوها در دنیا و خود را مسافر دانستن.
۹. دوری کردن از زیاده‌روی در خوردن و آشامیدن و پوشش
۱۰. دهمین سبب که در بر گیرنده‌ی همه‌ی سبب‌های یاد شده است: درخت تنومند ایمان در قلب است و هر چه ایمان قوی‌تر باشد انسان کامل‌تر است و چنان‌که هر گاه ایمان ضعیف شود و صبر هم به همراه آن ضعیف می‌شود.

از الله متعال رب العزت والجلال والجبروت والکمال خواهانیم که ایمان ما را با زینت صبر مزین سازد و توفیق پایداری و استقامت در صراط المستقیم را نصیب من و شما گرداند تا در آن دنیا از زمره کسانی باشیم که از پاداش و نعمت‌های بی حد و مرز الهی بهره‌مند می‌شوند.

أقول قولي هذا و أستغفر الله لي ولكم و فاستغفروه إنه هو الغفور الرحيم.

خطبه دوم

الحمد لله رب العالمين أحمدته سبحانه وأشكره و أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له و أشهد أن نبينا محمدا عبد ورسوله صلى الله وسلم وبارك عليه و وعلى آله وأصحابه والتابعين لهم بإحسان إلى يوم الدين.

اما بعد و نمازگزاران گرامی تقوای الله را پیشه نمایید و همواره از او بخواهید که ما را در زمره صابران و بردباران محشور گرداند. رسول گرامی اسلام که اسوه و قدوه ما در تمامی امور هستند

در زندگی پربرکت خویش قولا و عملا نمونه کامل یک انسان صابر بودند و یاران و اهل بیت و نزدیکانش را که شاگردان طراز اول مکتب وی بودند همواره بر این اخلاق وارسته تربیت می نمودند.

از سعد بی ابی وقاص روایت است که می گوید: گفتم ای رسول الله و کدام گروه از مردم سخت تر آزموده می شود؟ فرمودند: (الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الصَّالِحُونَ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ مِنَ النَّاسِ يُبْتَلَى الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ صَلَابَةٌ زِيدَ فِي بَلَاءِهِ وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ خُفِّفَ عَنْهُ وَمَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَمِشِيَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ لَيْسَ عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ) رواه الترمذی. ترجمه: «پیامبران و سپس صالحان و سپس کسانی که بدانها شبیه ترند و شخص بر حسب دینداری اش آزموده می شود. پس اگر در دینداری اش پایداری و صلابت باشد در مقدار آزمون او افزوده می شود. و اگر در دینداری او ضعف باشد از مقدار آزمون وی کاسته می شود و به استمرار انسان مورد آزمایش قرار می گیرد تا این که در حالی بر زمین راه می رود که گناهی بر او نیست و صبرش گناهانش را پاک کرده است». ابو یحیی صهیب بن سنان در روایتی دیگر می گوید که رسول الله می فرماید: (عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءٌ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ) رواه مسلم. «شگفتا از کار مؤمن و همه ی کارش خیر است و این ویژگی جز برای مؤمن حاصل نمی شود و اگر خوشی به او برسد شکر می کند که برایش خیر است و اگر سختی به او برسد بردباری می کند و این نیز برایش خیر است»

از ابو عبدالله خباب بن ارت روایت شده که گفت: به پیامبر شکایت کردیم و در حالی که او در سایه ی کعبه به برده خویش تکیه زده بود و گفتیم: آیا برای ما طلب یاری و پیروزی نمی کنید و آیا برای ما دعا نمی کنید؟ پیامبر فرمودند: (قَدْ كَانَ مِنْ قَبْلِكُمْ يُؤْخَذُ الرَّجُلُ فَيُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهَا فَيَجَاءُ بِالنِّسَارِ فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُجْعَلُ نِصْفَيْنِ وَيُشْنَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ وَعَظْمِهِ فَمَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ وَاللَّهِ لَيَتَمَنَّ هَذَا الْأَمْرَ حَتَّى يَسِيرَ الرَّكَبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخَافُ إِلَّا اللَّهَ وَالذَّنْبَ عَلَى غَنَمِهِ وَلَكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ) رواه البخاری و مسلم.

«پیش از شما مشکلات بیش تر بود و مرد مجاهد گرفته می شد و برایش گودی می کردند و او را در آن می گذاشتند. سپس اره را می آوردند و بر سرش گذاشته می شد و سرش را دو نیم می کردند و با شانه های آهنی بدنشان را شانه می کردند به طوری که به استخوان می رسید و با وجود این شکنجه ها او از دینش دست بر نمی داشت. به الله سوگند حتما الله این دین را به کمال خواهد رساند و طوری که مسافر از «صنعا» به «حضر موت» برود و جز از الله و خطر گرگ بر گوسفندانش از چیزی دیگری نهراسد ولی شما عجله می کنید»

دیگر پیامبران الهی نیز همانند رسول گرامی اسلام در این راه سختیها و مصیبت هایی را متحمل شده و صبر و بردباری را پیشه نمودند تا جایی که بسیاری از آنها همانند ایوب و یعقوب زبانزد واسوه صبر و شکیبایی گشتند. واز سوی دیگر یاران گرامی رسول الله و شاگردان مکتب نبوت همانند ابوبکر و عمار و بلال و خباب و صهیب و مصعب و... در این راه سختیها و شکنجه های شدیدی را به جان خریدند و بسیاری از آنها از ارزشمندترین داشته های دنیوی خود گذشته و با صبر و بردباری رضایت الله و رسولش را کسب نمودند.

برادر مسلمان همانگونه که این بزرگان ندای الله را لیک گفته و نهال صبر را در نفس خویش شکوفا ساختند بر ماست که به آنها اقتدا نموده و در تمامی شئون زندگی روزمره مان و در برخورد با دیگران اعم از اهل و خانواده و پدر و مادر و همسر و فرزند و همسایه و دوست و همکار و کارگر و استاد و معلم و شاگرد و زبردست و همه و همه به این صفت پسندیده متخلق شویم و به پیروزی و درستگاری جاودانه دست یابیم.

اللهم صلِّ وسلِّم وبارک علی عبدک ورسولک مُحَمَّد و ارض اللهم عن خلفاء نبيک الراشدين الأئمة الهداة المهديين ذوي القدر العلي والفخر الجلي ساداتنا وأئمتنا أبي بكر وعمر وعثمان وعلي وارض اللهم عن السبطين الشهيدين سيدي شباب أهل الجنة وقرتي أعين أهل السنة الإمام أبي محمد الحسن والإمام أبي عبدالله الحسين وعن أمهما فاطمة الزهراء وعن جدتهما خديجة الكبرى وعن الصديقة بنت الصديق عائشة أم المؤمنين وعن سائر أزواج نبيک الطاهرات وعن سائر آل بيت النبي المطهرين من الدنس والأرجاس وعن عمي النبي الكريم حمزة والعباس وعن من تبعهم بإحسان الى يوم الدين.

اللهم أحيانا في موالاتهم وموالات أولياءهم ومعاداة أعدائهم وأمتنا على ملتهم واحشرونا في زميرتهم .

اللهم أعز الإسلام والمسلمين و أذل الشرك والمشرکين و دمر أعداء الدين و واجعل اللهم هذا البلد آمناً مطمئناً وسائر بلاد المسلمين .

اللهم انصر من نصر الدين و اللهم انصر دينک و کتابک و سنّة نبيک - صلى الله عليه وسلم .
اللهم انصر إخواننا المسلمين في كل مكان يا حي يا قيوم و اللهم انصرهم نصراً مؤزراً و وأيدهم بتأييدک و واحفظهم بحفظک يا حي يا قيوم يا ذا الجلال والإكرام.

اللهم آمناً في أوطاننا و وأصلح أئمتنا و وولاة أمورنا و واجعل ولايتنا فيمن خافک واتقاک و واتبع رضاک يا رب العالمين و اللهم أبرم لهذه الأمة أمر رشيد يعز فيه أهل طاعتک و ويذل فيه أهل معصيتک و ويؤمر فيه بالمعروف و وينهى فيه عن المنکر: إنک على كل شيء قدير.